

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. kovo 24 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Alės Bukaviniienės ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo A. G., L. G. ir G. G. kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2020 m. gegužės 14 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bendrovės „Ergo Insurance SE“, Lietuvoje veikiančios per „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialą, ieškinį atsakovams A. G., L. G. ir G. G. dėl nuostolių atlyginimo subrogacijos tvarka, trečiasis asmuo, nepareišiantis savarankiškų reikalavimų, akcinė bendrovė „Lietuvos draudimas“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 111 straipsnio, reglamentuojančio tiesioginio reikalavimo žalą padariusio asmens civilinės atsakomybės draudikui teisę, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė bendrovė „Ergo Insurance SE“, Lietuvoje veikianti per „Ergo Insurance SE“ Lietuvos filialą, prašė priteisti solidariai iš atsakovo A. G., L. G. ir G. G. 686,16 Eur nuostolių atlyginimą subrogacijos tvarka, 5 proc. procesines palūkanas ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad pagal turto draudimo sutartį kompensavo 708,85 Eur buto apgadinimo nuostolių, kilusių dėl 2018 m. sausio 5 d. įvykusios vandentiekio avarijos. Ieškovės teigimu, šiuos nuostolius turėtų atlyginti atsakovai, kaip už žalos atsiradimą atsakingi asmenys (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.263, 6.266, 6.1015 straipsniai).

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2019 m. spalio 15 d. sprendimu ieškinį tenkino: priteisė ieškovei solidariai iš atsakovo 686,16 Eur nuostolių atlyginimo ir 5 proc. procesines palūkanas, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
5. Teismas nustatė, kad:
  - 5.1. atsakovas A. G. ir trečiasis asmuo AB „Lietuvos draudimas“ buvo sudarę būsto ir civilinės atsakomybės draudimo sutartį, pagal kurią trečiasis asmuo laikotarpiu nuo 2017 m. rugpjūčio 31 d. iki 2018 m. rugpjūčio 30 d. buvo apdraudęs atsakovo ir jo šeimos narių civilinę atsakomybę;
  - 5.2. 2018 m. sausio 5 d. atsakovams nuosavybės teise priklausančiame bute įvyko vandentiekio avarija, dėl kurios buvo aplieti žemiau buvę butai ir jiems padaryta žalos; atsakovai neginčija faktų, kad šis įvykis buvo ir kad vanduo išsiliejo būtent jiems nuosavybės teise priklausančiame bute;
  - 5.3. ieškovė buvo apdraudusi abu aplietus butus;
  - 5.4. ieškovė išmokėjo 2510,27 Eur draudimo išmoką už vienam iš aplietų butų padarytą žalą, kreipėsi į atsakovų civilinės atsakomybės draudiką trečiąjį asmenį AB „Lietuvos draudimas“, šis patirtą žalą kompensavo;
  - 5.5. 2018 m. vasario 1 d. ieškovė išmokėjo 708,85 Eur draudimo išmoką už antram butui padarytą žalą, į trečiąjį asmenį AB „Lietuvos draudimas“ dėl šios išmokos kompensavimo subrogacijos tvarka nesikreipė, o 2019 m. liepos 10 d. padavė teismui ieškinį atsakovams, kaip žalą padariusiems asmenims, dėl nuostolių atlyginimo subrogacijos tvarka;
  - 5.6. atsakovai vandens užpylimu butui padarytos žalos dydžio neginčio.
6. Teismas pažymėjo, kad pagal formuojamą kasacinio teismo praktiką atsakingo už žalą asmens ir jo civilinės atsakomybės draudiko atsakomybė žalą patyrusiam asmeniui (taigi ir iš jo reikalavimo teisę perėmusiam draudikui) yra solidarioji. Solidariosios prievolės atveju žalą patyręs asmuo (taigi ir subrogacijos teisę įgijęs draudikas) turi teisę reikalauti, kad žalą atlygintų bet kuris iš dviejų solidariųjų skolininkų ([CK](#) 6.6 straipsnio 4 dalis). Žalą padariusio asmens draudikui gali būti reikšiamas tiesioginis reikalavimas, tačiau tai yra žalą patyrusio asmens (ar jo draudiko) teisė, o ne pareiga. Šiuo atveju ieškovė įgyvendino savo teisę reikalauti atlyginti padarytą žalą ir pareiškė materialųjį teisinį reikalavimą vienam iš solidariųjų skolininkų, taip disponuodama jai priklausančia procesine teise, nepažeisdama draudimo ar deliktinės atsakomybės teisinius santykius reglamentuojančių teisės normų.
7. Situaciją, kai ieškovė dėl nežinomų priežasčių daugiau kaip metus nesikreipė į žalą padariusio asmens draudiką, o praėjus tiek laiko savo reikalavimą pateikia tiesiogiai žalą padariusiam asmeniui, kuris savo civilinę atsakomybę buvo apdraudęs, ir nereikia jokių reikalavimų solidariajam skolininkui – žalą padariusio asmens draudikui, teismas vertino kaip neatitinkančią gerosios praktikos ir draudimo teisinių santykių dalyvių geranoriško bendradarbiavimo bei kooperacijos siekiant sureguliuoti žalą kriterijų, tačiau nusprendė, kad tai nepaneigia ieškovės teisės ginti savo interesus įstatymų nustatyta tvarka ir sąlygomis. Kita vertus, teismas taip pat pažymėjo, kad šioje byloje nustatytos aplinkybės ir aktualios teisės normų taikymas nepaneigia žalą padariusio asmens teisių, kylančių civilinės atsakomybės draudimo sutarties

pagrindu.

8. Spręsdamas dėl ieškinio senaties termino, teismas nurodė, kad, draudikui perėmus draudėjo teises ir reiškiant reikalavimą atlyginti žalą ją padariusiam asmeniui, taikomas iš delikto teisės kilusiems reikalavimams taikytinas trejų metų ieškinio senaties terminas, nustatytas [CK](#) 1.125 straipsnio 8 dalyje, šio termino iškrovė nėra praleidusi.
9. Teismas taip pat pažymėjo, kad privalomojo draudimo teisiniais santykiams nustatytas kitoks teisinis reglamentavimas tiesioginio reikalavimo atveju, todėl ir atitinkamais kasacinio teismo išaiškinimais nėra tikslu vadovautis šioje byloje, kurioje ginčas kilo iš savanoriško civilinės atsakomybės draudimo.
10. Teismas konstatavo, kad nagrinėjamu atveju yra visos atsakovų, kaip buto, kuriame įvyko žalą sukėlęs įvykis, savininkų deliktinės atsakomybės sąlygos.
11. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovų apeliacinį skundą, 2020 m. gegužės 14 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
12. Apeliacinės instancijos teismas pripažino pagrįsta pirmosios instancijos teismo išvadą, kad Draudimo įstatymo 111 straipsnyje nustatyta nukentėjusio asmens teisė, bet ne pareiga reikalauti, kad draudikas, apdraudęs atsakingo už žalą asmens civilinę atsakomybę, išmokėtų draudimo išmoką, dėl to aplinkybė, kad atsakovų civilinę atsakomybę įvykio metu buvo apdraudęs trečiasis asmuo, nepaneigia įstatyme įtvirtintos ieškovės teisės ieškinį pareikšti tiesiogiai asmenims, padariusiems žalos. Ieškovei šiuo atveju turi pasirinkimo teisė, kam reikšti ieškinį – žalą padariusiems asmenims ar jų atsakomybę apdraudusiam draudikui. Ieškovei pasirinkus reikalavimus nukreipti tiesiogiai į už žalą atsakingus asmenis tarp šalių susiklostė deliktiniai teisiniai santykiai, kuriems taikytinas trejų metų ieškinio senaties terminas, šio ieškovė nėra praleidusi.
13. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas atsižvelgė į tai, kad ieškove šiuo atveju yra draudimo srities profesionalė, o atsakovai – fiziniai asmenys (vartotojai), ieškovės elgesį pareiškiant ieškinį tiesiogiai atsakovams vertino kaip neatitinkantį gerosios praktikos ir draudimo teisiųjų santykių dalyvių geranoriško bendradarbiavimo ir kooperacijos siekiant sureguliuoti žalą. Tačiau pažymėjo, kad įstatyme nėra imperatyvaus nurodymo, jog tais atvejais, kai už žalą atsakingi asmenys yra apdraudę savo civilinę atsakomybę, draudikas, išmokėjęs draudimo išmoką, ieškinį privalo reikšti tiesiogiai žalą padariusių asmenų civilinės atsakomybės draudikui, nėra draudimo ieškinį reikšti tiesiogiai už žalą atsakingiems asmenims.
14. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad ieškovės pasirinkimas reikalauti nuostolių atlyginimo tiesiogiai iš atsakovų nepaneigia fakto, jog atsakovai buvo apsidraudę savo civilinę atsakomybę įvykio metu, ir neužkerta jiems kelio kreiptis į trečiąjį asmenį dėl nuostolių atlyginimo.

III. Kasacinio skundo ir atsilepimo į jį teisiniai argumentai

15. Atsakovai kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. gegužės 14 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškinį atmesti, priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
  - 15.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai aiškino ir taikė Draudimo įstatymo 111 straipsnį, kuriame nustatyta tiesioginė reikalavimo teisė į žalą padariusio asmens draudiką. Ši teisė negali būti absoliuti – teismai turėjo vertinti, kad ieškove, būdama draudimo rinkos profesionalė, verslininkė (juridinis asmuo, kuriam taikomi aukštesni atidumo bei sąžiningumo standartai), žinodama apie tai, jog jos klientui žalą padariusių asmenų civilinę atsakomybę yra apdraudęs kitas draudikas (trečiasis asmuo), privalėjo pasinaudoti tiesioginio reikalavimo teise. Teismai, konstatavę, kad ieškove, žinodama apie atsakingą draudiką, tačiau laiku į jį nesikreipdama, buvo nesąžininga, turėjo numatyti neigiamus tokio elgesio padarinius, tačiau nepagrįstai leido ieškovei savo procesiniu elgesiu eliminuoti atsakovų teisę pasinaudoti jiems priklausančia teise, susijusia su savanoriškąja civilinės atsakomybės draudimo apsauga. Ieškovės elgesys buvo nepateisinamas – teismų praktikoje pastebima, kad draudikas, žinodamas, jog ieškinio senaties terminas gali pasibaigti, turi interesą stengtis kuo greičiau užbaigti draudžiamą įvykio administravimą ir priimti sprendimą dėl draudimo išmokos. Draudėjas turi interesą kuo greičiau pranešti apie jam padarytą žalą savo draudikui, nes jeigu dėl delsimo pranešti subrogacija taps neįmanoma, draudikas įgis teisę atsisakyti išmokėti draudimo išmoką, vadovaudamasis [CK](#) 6.1015 straipsnio 4 dalies nuostatomis.
  - 15.2. Vartotojai, sudarydami draudimo sutartį, pagrįstai negalėjo nuspėti ir numatyti tokios teisinės situacijos, kurią teismai suformavo, neužtikrindami Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintos pareigos ginti vartotojų interesus – vieninteliai, patyrę neigiamus tokios suformuotos praktikos padarinius, yra vartotojai. Ieškove, būdama savo srities profesionalė, ne tik nesilaikė gerosios praktikos nuostatų bei bendradarbiavimo ir kooperacijos kriterijų, tačiau svarbiausia – nebuvo sąžininga atsakovų, kaip fizinių asmenų (vartotojų), atžvilgiu. Teismui neatsižvelgė ir nevertino, kad išimtinai dėl ieškovės kaltės susiklosčiusi situacija nulėmė faktą, jog atsakovai turėjo dalyvauti teismo procese ir patirti išlaidų, tai yra nesąžininga jų, kaip vartotojų, atžvilgiu.
  - 15.3. Teismai iš esmės paneigė [CK](#) 1.125 straipsnio 7 dalyje įtvirtintą sutrumpintą senaties terminą: nurodė, kad ieškovės pasirinkimas teikti reikalavimą atsakovams neužkerta jiems kelio kreiptis į trečiąjį asmenį dėl nuostolių atlyginimo, tuomet akivaizdu, kad ieškinio senatis kreiptis į draudiką tampa niekinė.
  - 15.4. Teisinis reguliavimas bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimai transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo srityje leidžia teisingai bei sąžiningai elgtis vartotojų atžvilgiu (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 29 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-43-706/2016). Privalomojo draudimo analogija turėtų būti pritaikoma ir šiuo konkrečiu atveju tam, kad būtų apsaugomi vartotojų (atsakovų) teisės bei teisėti interesai.
16. Trečiasis asmuo prisideda prie atsakovų kasacinio skundo.
17. Ieškove atsiliepimu į kasacinį skundą prašo jį atmesti. Atsiliepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:

Nukentėjęs asmuo turi teisę, bet ne pareigą kreiptis į civilinės atsakomybės draudiką. Be to, turto savininko civilinės atsakomybės draudimas yra savanoriško draudimo rūšis, todėl įstatymas negali imperatyviai nustatyti, kad nukentėjęs asmuo kreiptųsi tik į kaltininko civilinės atsakomybės draudiką, nes apsidraudus šiuo draudimu ne visada užtenka draudimo sumos žalai atlyginti, o kartais žalą sukėlęs asmuo nėra apdraudęs savo atsakomybės, be to, nėra institucijos, galinčios atlyginti žalą, kai žala padaroma asmens, neapdraudusio savo atsakomybės. Šiuo atveju įstatymo leidėjas Draudimo įstatymo 111 straipsniu nukentėjusiam asmeniui suteikia galimybę rinktis, į ką žalos padarymo atveju nukreipti savo reikalavimą – už žalą atsakingą asmenį ar jo civilinės atsakomybės draudiką. Įstatyme nėra imperatyvaus nurodymo, jog tais atvejais, kai už žalą atsakingi asmenys yra apdraudę savo civilinę atsakomybę, draudikas, išmokėjęs draudimo išmoką, ieškinį privalo reikšti tiesiogiai žalą padariusių asmenų civilinės atsakomybės draudikui. Taip pat įstatyme nėra draudimo ieškinį reikšti tiesiogiai už žalą atsakingiems asmenims. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra išaiškinęs, kad, įvykus draudžiamajam įvykiui, kurio metu savo civilinę atsakomybę apdraudęs asmuo padaro trečiajam asmeniui žalos, šis įgyja teisę reikalauti ją atlyginti. Reikalavimas atlyginti žalą gali būti pareiškiamas tiek žalą padariusiam asmeniui, tiek ir jo atsakomybę apdraudusiam draudikui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. spalio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-368/2012).

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nukentėjusio asmens turto draudiko subrogacinio reikalavimo žalą padariusiems asmenims ir tiesioginio reikalavimo civilinės atsakomybės draudikui teisės

18. Nagrinėjamoje byloje ieškovė, išmokėjusi draudimo išmoką dėl draudžiamąjį įvykio, už kurį atsakingi atsakovai, pareiškė jiems subrogacinį reikalavimą dėl žalos atlyginimo. Subrogaciją draudimo teisiniuose santykiuose reguliuoja [CK 6.1015 straipsnis](#). Šio straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, jeigu draudimo sutartis nenustato ko kita, draudikui, išmokėjusiam draudimo išmoką, pereina teisė reikalauti išmokėtų sumų iš atsakingo už padarytą žalą asmens. Subrogacijos (lot. *subrogare* – pakeisti, išrinkti vietoje kito) esmė – deliktinės arba sutartinės prievolės asmenų pasikeitimas, t. y. kai žalą padariusio atsakingo asmens (skolininko) prievolėje nukentėjusio asmens (kreditoriaus) vietą užima draudikas, išmokėjęs draudimo atlyginimą. Reikalavimo teisė, perėjusi draudikui, įgyvendinama laikantis taisyklių, kurios nustato draudėjo (naudos gavėjo) ir už žalą atsakingo asmens santykius ([CK 6.1015 straipsnio](#) 2 dalis). Taigi ieškovei šiuo atveju perėjo nukentėjusio asmens teisės žalos atlyginimo prievolėje su už žalą atsakingais asmenimis (atsakovais). Tačiau atsakovų civilinę atsakomybę įvykio metu buvo apdraudęs trečiasis asmuo, šiam ieškovė reikalavimo nereiškė, dėl to, atsakovams manant, kad reikalavimas pirmiausia turėjo būti nukreiptas į civilinės atsakomybės draudiką (trečiąjį asmenį), byloje kilo ieškovės reikalavimo žalą padariusiems asmenims ir tiesioginio reikalavimo civilinės atsakomybės draudikui santykio klausimas.
19. Sudarydamas civilinės atsakomybės draudimo sutartį, draudėjas siekia išvengti neigiamų turinių padarinių, kurie gali kilti draudėją pripažinus asmeniu, atsakingu už padarytą žalą. Kai atsakingas už žalą asmuo yra apsidraudęs savo civilinę atsakomybę, tokio asmens (draudėjo pagal civilinės atsakomybės draudimo sutartį) padarytą žalą atlygina draudikas pagal civilinės atsakomybės draudimo sutarties sąlygas.
20. Draudimo įstatymo 111 straipsnyje įtvirtinta nukentėjusio trečiojo asmens teisė tiesiogiai reikalauti, kad draudikas, apdraudęs atsakingo už žalą asmens civilinę atsakomybę, išmokėtų draudimo išmoką (tiesioginio reikalavimo teisė). Tiesioginio ieškinio (pranc. *action directe*) institutas suteikia teisę kreditoriui savo vardu pareikšti ieškinį skolininko skolininkui.
21. Civilinės atsakomybės draudimo santykiai atsiranda sutarties pagrindu tarp draudėjo ir draudiko. Vienas sutarčių teisės principų – sutarties uždarojo principas, kuris reiškia, kad sutartis sukuria teises ir pareigas ją sudariusiems asmenims ir, išskyrus įstatyme įtvirtintas išimtis, nesukuria teisių ir pareigų tretiesiems asmenims. Sutarties uždarojo principo išimtis – įstatyme nustatyti atvejai, kai sutartis turi įtakos trečiųjų asmenų, ne tik jos šalių, teisėms ir pareigoms. Draudimo įstatymo 111 straipsnyje nustatyto teisinio reguliavimo paskirtis ir yra nustatyti išimtys iš sutarties uždarojo principo, tokiu būdu sukuriant galimybę teisėms, kylančioms iš civilinės atsakomybės draudimo sutarties, pasinaudoti ne tik šios sutarties šalims – draudėjui, bet ir trečiajam asmeniui – nukentėjusiam asmeniui. Šio reguliavimo tikslas – suteikti papildomas teises nukentėjusiam asmeniui. Nukentėjusio asmens tiesioginio reikalavimo teisė kyla iš įstatymo; ji atsiranda įstatymo, o ne sutarties pagrindu. Tai reiškia, kad civilinės atsakomybės draudimo sutartis šios teisės negali paneigti ar kaip nors riboti.
22. Aptartas tiesioginio reikalavimo teisės tikslas ir šios teisės prigimtis lemia, kad ši teisė visų pirma yra nukreipta būtent į nukentėjusio asmens, o ne draudėjo, interesų apsaugą. Ji padeda supaprastinti žalos atlyginimo procedūras ir apsaugoti nukentėjusio trečiojo asmens teises (pvz., žalą padariusio asmens nemokumo atveju). Todėl ji yra nukentėjusio asmens privilegija, o ne pareiga. Kartu ši teisė, be abejonės, sudaro sąlygas sukurti teigiamą efektą ir pačiam draudėjui – ji suteikia galimybę žalą padariusiam asmeniui efektyviau pasinaudoti iš jo sudarytos civilinės atsakomybės draudimo sutarties kylančia draudimo apsauga, kai draudikas žalą atlygina tiesiogiai nukentėjusiam trečiajam asmeniui, o ne ją atlyginusiam draudėjui.
23. Atsakovai siekia aptartą tiesioginio reikalavimo teisę įtvirtinančią teisės normą nagrinėjamos bylos aplinkybėmis, kai nukentėjusio asmens teises yra perėmęs draudikas, aiškinti plačiai, kaip *įpareigojančią* turto draudimo išmoką išmokėjusį draudiką subrogacinį reikalavimą reikšti visų pirma tiesiogiai civilinės atsakomybės draudikui, o ne žalą padariusiems asmenims. Šią savo poziciją atsakovai iš esmės motyvuoja tuo, kad priešingu atveju jie praranda galimybę pasinaudoti draudimo apsauga.
24. Teisėjų kolegija visų pirma atkreipia dėmesį į tai, kad tiesioginio reikalavimo teisės turinio nėra pagrindo aiškinti kitaip atsižvelgiant į tą aplinkybę, kad tiesioginio reikalavimo teisę įgyvendina ne pats nukentėjęs asmuo, bet jam pagal turto draudimo sutartį išmoką išmokėjęs draudikas. Subrogacijos institutas lemia, kad nukentėjusiam asmeniui pagal turto draudimo sutartį išmoką išmokėjęs draudikas turi lygiai tiek pat teisių, kiek jų turi nukentėjęs asmuo.
25. Antra, atsižvelgiant į pirmiau nurodytą tiesioginio reikalavimo teisės tikslą ir teisinę prigimtį, nėra teisinio pagrindo nukentėjusiam asmeniui suteiktą privilegiją aiškinti kaip jam tenkančią pareigą, tokiu būdu susiaurinant šios teisės dėl nemultos nukentėjusiojo pasirinkimo galimybes. Toks aiškinimas sisteminių požymių, be kita ko, atitinka ir kasacinio teismo plėtojant praktiką dėl nukentėjusio asmens reikalavimų, nukreiptų į žalą padariusį asmenį ir šio asmens civilinės atsakomybės draudiką, pagrindų savarankiškumo aiškinimo.
26. Minėta, kad, įvykus draudžiamajam įvykiui, kurio metu savo civilinę atsakomybę apdraudęs asmuo padaro žalą trečiajam asmeniui, pastarasis įgyja teisę reikalauti žalos atlyginimo ne tik iš žalą padariusio asmens (draudėjo pagal civilinės atsakomybės draudimo sutartį), bet ir tiesiogiai reikalauti, kad ją atlygintų šio asmens civilinės atsakomybės draudikas. Šie reikalavimai turi savarankiškus pagrindus: reikalavimas atsakingam už žalą asmeniui atsiranda iš delikto, o reikalavimas draudikui – iš civilinės atsakomybės draudimo sutarties.
27. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad savanoriškam civilinės atsakomybės draudimui būdinga tai, jog teisinis reguliavimas *expressis verbis* (aiškiais žodžiais, tiesiogiai) nenustato šių dviejų skirtingais pagrindais atsirandančių ir materialiaja teisine prasme savarankiškų reikalavimų santykio, šiuo klausimu pasisakoma tik teismų praktikoje. Prievolių teisės požiūriu savanoriško draudimo sutarties sudarymas nereiškia, kad taip atsakingas už žalą asmuo (draudėjas) perkelia skolą draudikui išvengdamas savo prievolės nukentėjusiajam (trečiajam asmeniui) ar kaip nors kitaip apribodamas šio asmens teisę gauti žalos atlyginimą iš kaltininko. Kartu tai taip pat nereiškia, kad abu (iš delikto ir draudimo sutarties) reikalavimai turi būti tenkinami juos sumuojant, nes tai neatitiktų civilinės atsakomybės paskirties ir reikštų nukentėjusio asmens nepagrįstą praturtėjimą gaunant dvigubą žalos atlyginimą. Dėl nurodytų materialinių teisių santykių ypatumų savanoriško civilinės atsakomybės draudimo atveju kreditoriaus reikalavimai įgyja solidariųjų skolininkų daugumai būdingą procesinę išraišką – kreditorius turi teisę ieškinyje reikalauti, kad žalą atlygintų abu skolininkai bendrai, tiek bet kuris jų skyrium, tiek jas visas, tiek ir dalį. Kiekvieno iš reikalavimų pagrįstumas bei apimtis sprendžiami pagal jų pagrindus. Kai kreditorius reikalavimus pareiškia bendrai ir atsakingam už žalą asmeniui, ir draudikui, tai dėl tos dalies, dėl kurios sutampa, jie tenkinami solidariai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-307-701/2016, 28 punktą ir jame nurodyta kasacinio teismo praktiką).
28. Trečia, teisėjų kolegijos vertinimu, nėra pagrindo spręsti, kad nukentėjusio asmens teisė kaip nukentėjusio asmens interesus skirta apsaugoti privilegija pati savaime panaikina ar sumažina paties draudėjo galimybę pasinaudoti jam tenkančia draudimo apsauga pagal civilinės

atsakomybės sutartį. Priešingai, civilinės atsakomybės draudimo sutartis būtų draudėjui pirmiausia suteikia teises ir pareigas pagal draudimo sutartį, pvz., pareigą pranešti draudikui apie draudžiamąjį įvykį, pareikštus draudėjui ieškinius dėl žalos atlyginimo ir pan. Argumentų, kaip konkrečiai draudėjui sumažėja galimybė pasinaudoti jo teisėmis pagal sutartį, nepateikia ir atsakovai. Nors atsakovai savo poziciją grindžia ieškinio senaties termino taikymo problema, galimu draudiko atsisakymu mokėti draudimo išmoką, tačiau šie atsakovų argumentai iš esmės yra tik hipotetiniai, nes nagrinėjamu atveju nei ieškovė, nei atsakovai ir trečiąjį asmenį dėl žalos atlyginimo (draudimo išmokos išmokėjimo) nesikreipė ir ieškinio senaties termino klausimas neįėjo į nagrinėjamos bylos ribas.

29. Ketvirta, teisėjų kolegija pažymi, kad pats savaime civilinės atsakomybės draudimas dar neužtikrina, jog nebus pagrindo reikšti reikalavimų ir pačiam už žalą atsakingam asmeniui arba kartu jam ir civilinės atsakomybės draudikui. Atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusio asmens teisės reikšti reikalavimą draudikui pagrindas yra civilinės atsakomybės draudimo sutartis, šios sutarties sąlygos ir ypatumai, pvz., sutartyje įtvirtinta sąlyga dėl išskaitos ir jos dydžio, kitos draudimo sutarties sąlygos ar kitos aplinkybės, susijusios su draudimo sutarties įgyvendinimu, gali lemti poreikį reikalavimą reikšti ir pačiam už žalą atsakingam asmeniui.
30. Teisėjų kolegija nesutinka su atsakovų argumentu, kad nagrinėjamoje byloje pagal analogiją turi būti vadovaujamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 29 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-43-706/2016](#) pateiktais išaiškinimais, jog pirmiausia turi būti vykdomos prievolės, atsirandantios iš civilinės atsakomybės draudimo sutarties, t. y. nukentėjęs asmuo turi tenkinti savo reikalavimą pareikšdamas jį tiesiogiai draudikui; nukentėjusio trečiojo asmens tiesioginio reikalavimo teisė draudikui reiškia, kad jis negali atsisakyti šios teisės [CK 6.191 straipsnio 2 dalyje](#) nustatyta tvarka; civilinės atsakomybės draudiko ir žalą padariusio asmens solidarioji prievolė atlyginti žalą Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatyme nenustatyta. Pažymėtina, kad nurodyti kasacinio teismo išaiškinimai pateikti byloje dėl transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo ir grindžiami šio draudimo ypatumais – privalomumu, nukentėjusiojo teisių apsaugos, įtvirtintos įstatyme, pagrindu, tikslu garantuoti eismo įvykio metu nukentėjusių ir patyrusių žalą trečiųjų asmenų nuostolių atlyginimą įstatyme ir sutartyje nustatyta draudimo suma, taip pat užtikrinti transporto priemonę naudojančių valdytojų turinius interesus, susijusius su civiline atsakomybe, kilusią naudojant šiuo draudimu apdraustą transporto priemonę (žr. nurodytos nutarties 23–27, 64 punktus). Atsižvelgiant į tai, jog nagrinėjamu atveju byloje buvo keliamas klausimas dėl savanoriško civilinės atsakomybės draudimo, kuriam netaikytinos specialiosios Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymo normos ir kuris nepasizymi pirmiau nurodytais ypatumais, aptartos civilinės bylos faktinės aplinkybės skiriasi nuo šios nagrinėjamos bylos faktinių aplinkybių, taigi nurodytos nutarties kaip precedento taikymas yra negalimas, nes tai neatitiktų teismo precedento taikymo sąlygų. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėjama teismui padarė pagrįstą išvadą, jog nėra pagrindo vadovautis nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-7-43-706/2016](#) pateiktais išaiškinimais sprendžiant dėl nukentėjusio trečiojo asmens tiesioginio reikalavimo teisės draudikui įgyvendinimo savanoriško civilinės atsakomybės draudimo atveju.
31. Teisėjų kolegija pažymi ir tai, kad pirmiau šioje nutartyje pateiktas Draudimo įstatymo 111 straipsnyje įtvirtintos tiesioginio reikalavimo teisės aiškinimas atitinka ir kitose valstybėse vyraujančią teisinį reguliavimą ir praktiką (žr., pvz., Kontautas, T. *Draudimo sutarčių teisė*. Vilnius: Justitia, 2007, p. 200; IBA Insurance Committee Substantive Project 2012. *Direct Third-Party Access To Liability Insurance* [interaktyvus]. <https://www.ibanet.org/LPD/Financial_Services_Section/Insurance/Projects.aspx>). Atsižvelgiant į sutarties uždarmo principą, tiesioginio reikalavimo teisė draudimo santykiuose nėra kitose valstybėse paplitusi kaip bendrai priimtina teisinio reguliavimo ir teismų taikytina praktika. Dažnai tokia teisė siejama tik su civilinės atsakomybės *privalomojo* draudimo atvejais. Galiausiai, net jei tokia teisė ir įtvirtinama teisės aktuose, ji yra suprantama kaip nukentėjusio asmens teisė, bet ne pareiga, teikti reikalavimus tiesiogiai žalą padariusio asmens draudikui. Nukentėjusio asmens pareiga kreiptis tiesiogiai į žalą padariusio asmens civilinės atsakomybės draudiką numatoma tik civilinės atsakomybės, ir daugiausia tik transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės, privalomojo draudimo, atvejais (žr., pvz., *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*. Prepared by the Project Group. Munich: Sellier, 2016, p. 301).
32. Apibendrinama išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad byla nagrinėjusių teismų išvados, jog savanoriško civilinės atsakomybės draudimo atveju Draudimo įstatymo 111 straipsnyje įtvirtinta nukentėjusio asmens teisė, bet ne pareiga reikalauti, kad draudikas, apdraudęs atsakingo už žalą asmens civilinę atsakomybę, išmokėtų draudimo išmoką, pripažintinos pagrįstoms.
33. Nesutiktina su atsakovų kasaciniame skunde dėstoma pozicija, kad privalomojo draudimo analogija turėtų būti pritaikoma šiuo konkrečiu atveju tam, kad būtų apsaugomi atsakovų kaip vartotojų teisės ir teisėti interesai. Teisėjų kolegija sutinka, kad draudiko ir draudėjo sudaryta civilinės atsakomybės draudimo sutartis gali būti laikoma vartojimo sutartimi, tačiau nagrinėjamoje byloje ginčas kyla ne iš draudėjo ir draudiko tarpusavio teisinių santykių. Draudikui perėmus nukentėjusio asmens reikalavimo teisę ir reikšiant reikalavimą atlyginti žalą ją padariusiam asmeniui, tarp pastarojo ir reikalavimą jam pareiškusio draudiko susiklosto deliktiniai santykiai, taigi nėra pagrindo esant šiam santykiui kvalifikuoti atsakovų kaip vartotojų ir taikyti jiems vartotojų teisių apsaugos nuostatas, kurios taikytinos sutartiniais santykiais. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad vartotojų teisės tikslas yra apsaugoti vartotoją kaip silpnesnę sutarties šalį santykiuose su stipresniąja sutarties šalimi – verslininku. Tai lemia, kad vartotojų interesus apsaugančios teisės normos paprastai taikomos vartojimo sutarčių atžvilgiu. Tam tikrais atvejais, kai produktai (paslaugos) įgyjami vartojimo tikslais, vartotojų interesus apsaugančios teisės normos numatomos ir deliktinės atsakomybės atveju, pvz., normos, reguliuojančios atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl netinkamos kokybės produktų ar paslaugų, tačiau šios normos taikomos būtent tuomet, kai žalos atlyginimo reikalavimą reiskia vartotojas (jis yra nukentėjęs – žalą patyręs – asmuo), o ne tuomet, kai jis yra už žalą atsakingas asmuo.
34. Kaip nurodyta pirmiau, nagrinėjamu atveju nei ieškovė, nei atsakovai ir trečiąjį asmenį dėl žalos atlyginimo (draudimo išmokos išmokėjimo) nesikreipė, todėl šioje byloje nesvarstytinas ieškinio senaties termino tokiam reikalavimui pradžios (pabaigos) momentas. Atsakovų reikalavimo trečiajam asmeniui pagrįstumas nebuvo šios bylos nagrinėjimo dalykas, taigi kasacinio skundo argumentai dėl [CK 1.125 straipsnio 7 dalyje](#) įtvirtinto sutrumpinto senaties termino paneigimo reikšiant tokį reikalavimą nėra teisiskai reikšmingi šiai bylai.
35. Teisėjų kolegija, teisės taikymo aspektu patikrinusi apskųstą apeliacinės instancijos teismo nutartį, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas tinkamai taikė materialiosios ir proceso teisės normas, todėl pagrindo kasacinio skundo argumentais pakeisti ar panaikinti apskųstą apeliacinės instancijos teismo nutartį nenustatyta ([CPK 346 straipsnis](#), 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas, 3 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Vilniaus apygardos teismo 2020 m. gegužės 14 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Danguolė Publienė

Alė Bukaviniene

Dalia Vasarienė